

Христина Рогачук,
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти,
Західноукраїнський національний університет
Науковий керівник – Ростислав Руденський,
доктор філософії,
старший викладач кафедри освітології і педагогіки,
Західноукраїнський національний університет

ЛОГОПЕДИЧНІ ДИДАКТИЧНІ ІГРИ У РОБОТІ ВИХОВАТЕЛЯ: СУТНІСТЬ ТА ВИДИ

Сучасна дошкільна освіта в умовах інклюзії орієнтується на створення такого освітнього середовища, у якому кожна дитина має можливість повноцінної участі в спільній діяльності незалежно від індивідуальних освітніх потреб. Одним із ключових чинників успішної інклюзії є мовлення як засіб комунікації, соціальної взаємодії та пізнання світу. Саме тому логопедичні дидактичні ігри дедалі частіше розглядаються не лише як інструмент спеціалізованої корекційної допомоги, а як універсальний педагогічний засіб, доступний у щоденній практиці вихователя та асистента вихователя інклюзивної групи.

У науково-педагогічному дискурсі мовленнєвий розвиток дошкільників трактується як інтегрований процес, що охоплює формування звукової культури мовлення, збагачення словникового запасу, оволодіння граматичними структурами та розвиток комунікативної компетентності. Дослідники наголошують, що ефективність цього процесу значною мірою залежить від того, наскільки мовленнєва активність дитини включена в природні для неї види діяльності, передусім у гру [1]. Саме дидактична гра створює умови для ненав'язливого мовленнєвого впливу, уникаючи надмірної формалізації та перевантаження дитини навчальними вимогами.

У контексті інклюзивної освіти логопедичні дидактичні ігри набувають розширеного педагогічного значення. Вони використовуються як засіб підтримки мовлення не лише дітей з мовленнєвими порушеннями, а й усіх вихованців групи, сприяючи формуванню мовленнєво збагаченого середовища. Такий підхід відповідає сучасним принципам інклюзивної освіти, згідно з якими освітні методи мають бути гнучкими, варіативними та орієнтованими на різноманітність можливостей дітей, а не на виокремлення «корекційної» категорії [4; 6].

Особливу роль у впровадженні логопедичних дидактичних ігор відіграє вихователь, який організовує спільну діяльність дітей і забезпечує мовленнєву насиченість освітнього процесу. У щоденній практиці вихователь використовує ігри для розвитку словника, формування правильного мовленнєвого зразка, стимулювання діалогічного мовлення та активізації комунікативної ініціативи. Наукові джерела підкреслюють, що саме ігрова форма сприяє залученню дітей з різним рівнем мовленнєвого розвитку до спільної діяльності без страху помилки та негативної оцінки [2; 5].

Не менш значущою є діяльність асистента вихователя, який виконує функцію педагогічної підтримки та посередництва в інклюзивній групі. Асистент вихователя допомагає дитині включатися в гру, адаптує інструкції, моделює мовленнєві зразки, підтримує ініціативу та забезпечує позитивний емоційний фон взаємодії. У такому форматі логопедичні дидактичні ігри стають засобом не лише мовленнєвого, а й соціального розвитку, сприяючи формуванню впевненості дитини у власних комунікативних можливостях [3].

Сутність логопедичних дидактичних ігор у роботі вихователя та асистента полягає в поєднанні навчальної мети з ігровою мотивацією. На відміну від спеціалізованих логопедичних занять, ці ігри не акцентують увагу на мовленнєвих труднощах, а створюють ситуації природного мовленнєвого спілкування. У цьому контексті гра виконує функцію педагогічної «маски», за якою приховано реалізуються завдання розвитку мовлення.

У науковій літературі представлено різні підходи до класифікації логопедичних дидактичних ігор. Найпоширенішим є поділ за мовленнєвою спрямованістю: ігри для розвитку звуковимови, ігри на збагачення словника, ігри для формування граматичної правильності мовлення, ігри на розвиток зв'язного мовлення та комунікативних умінь [5]. Для інклюзивної групи найбільш доцільними є ігри відкритого типу, які допускають різні рівні участі дітей і можуть бути легко адаптовані відповідно до індивідуальних потреб.

Окрему групу становлять ігри, спрямовані на розвиток фонематичного слуху та звукової культури мовлення. Вони широко використовуються вихователями в повсякденній діяльності: під час ранкових кіл, мовленнєвих хвилинок, сюжетно-рольових ігор. Такі ігри не потребують спеціального обладнання й органічно інтегруються в освітній процес, що особливо важливо в умовах інклюзії [1; 8].

Важливим аспектом є також класифікація логопедичних дидактичних ігор за формою організації діяльності. У практиці інклюзивної групи перевага надається підгруповим і фронтальним іграм, які сприяють формуванню навичок взаємодії, чергування мовленнєвих реплік та співпраці. Індивідуальні ігри використовуються як елемент підтримки, але не мають домінувати, щоб уникнути ізоляції дитини з особливими освітніми потребами [6].

Зарубіжні дослідження підтверджують, що дидактичні ігри є ефективним інструментом розвитку мовлення в інклюзивному середовищі, оскільки поєднують мовленнєву практику з соціальною інтеграцією. У таких підходах гра розглядається як засіб педагогічної інтеграції, що сприяє формуванню позитивного ставлення до різноманітності та розвитку емпатії серед дітей [7; 8].

Таким чином, логопедичні дидактичні ігри в діяльності вихователя та асистента вихователя інклюзивної групи постають як багатофункціональний педагогічний засіб. Вони забезпечують розвиток мовлення, підтримують соціальну взаємодію, сприяють формуванню комунікативної впевненості та створюють умови для повноцінної участі кожної дитини в освітньому процесі. Перехід від вузького корекційного трактування логопедичних ігор до їх розуміння як інклюзивного педагогічного ресурсу відповідає сучасним

тенденціям дошкільної освіти та підсилює роль педагогів як ключових агентів мовленнєвого розвитку в умовах інклюзії [1; 3; 4; 6].

Список використаних джерел

1. Богуш А. М. Мовленнєвий розвиток дітей дошкільного віку : навч. посіб. Київ : Слово, 2020. 320 с.
2. Горбань Д. Ф. Дидактичні ігри як метод роботи логопеда з дітьми з мовленнєвими порушеннями // Вісник Освітньо-наукового центру сімейно-центрованих практик. 2023. Вип. 4. С. 87–94.
3. Зданевич Л. В., Новак О. М., Лоб О. В. Теоретичні підходи до корекції мовленнєвих порушень у дітей з особливими освітніми потребами // Перспективи та інновації науки. 2025. № 10(56). С. 132–141.
4. Колупаєва А. А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи : монографія. Київ : Самміт-Книга, 2019. 272 с.
5. Косован І. М. Логопедичні ігри як засіб розвитку та корекції мовлення дітей дошкільного віку // Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти. Чернівці : ЧНУ, 2023. С. 112–118.
6. Савінова Н. В. Інклюзивна освіта: виклики для педагогів та мовленнєва взаємодія в дошкільному середовищі // Сучасна освіта. 2025. № 3. С. 41–48.
7. Rubahova G. Didactical games for speech development for children with language disorders // Education Research (ER). 2022. Vol. 5, No 2. P. 45–52.
8. Zahorodnia L. Forming the speech sound culture in the fifth year of life // Preschool Education: Theory and Practice. 2022. No 1. P. 23–29.